

Національний технічний університет України
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Кафедра
соціології

Соціологія безпеки та розвитку особистості

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>054 Соціологія</i>
Освітня програма	<i>Врегулювання конфліктів та медіація</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>4(7 семестр)</i>
Обсяг дисципліни	<i>4 ЄКТС/ 120 годин: лекції 18 год., практичні 36 год., самостійна робота 66 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік, МКР</i>
Розклад занять	<i>https://schedule.kpi.ua/</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор: викладач, Василець Ольга Іванівна, +38063 872261938, +38 098 42 946 73 ovasylec@gmail.com, vasylets.olha@iill.kpi.ua практичні заняття: викладач, Василець Ольга Іванівна,</i>
Розміщення курсу	<i>https://classroom.google.com/u/0/c/MzIwMDMzNTIzODg1</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

1.1. Метою навчальної дисципліни є формування у студентів здатностей:

- до критичного та системного бачення взаємозв'язків між процесами соціалізації та індивідуалізації, до моделювання критичних моментів у цих взаємодіях на сучасному етапі людського розвитку;
- до вибудови прогностичних карт взаємоадаптації спільнот та особи у суперечливій єдності інноваційності та наступності, пристосування і перетворення, творчості як її сутнісних складових;
- до аналізу, синтезу різноманітної інформації щодо процесів соціалізації у контексті сучасних лібертаріанських трендів «свободи від усього», «приватизації усього», «зайвої соціальної держави», виключно окремішньої ідентичності;
- до дослідницької компаративістики щодо можливостей та обмежень внеску індивідуальних суб'єктів в оновлення соціальної системи.
- упередження вибору індивідуумами та групами деструктивних девіантних поведінкових паттернів у процесах соціалізації та індивідуалізації;

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Соціологія безпеки та розвитку особистості» є:

- ознайомлення студентства з основними положеннями теорії та практики розробки принципів та інструментів оцінки і вимірювання індивідуально-психологічних особливостей особистості;
- засвоєння важливості соціологічного підходу у розгляді здобутків філософсько-антропологічних розвідок для підвищення ефективності як окремішньої життєдіяльності, так і суспільної практики загалом;
- забезпечення практичної роботи майбутніх соціологів, конфліктологів, фахівців з медіації, методами оперативного отримання і аналізу різнопланової інформації психологічного, та соціокультурного формату.

У процесі вивчення даної дисципліни студенти повинні оволодіти наступними знаннями та умінями :

знаннями :

- знаннями щодо базових методологічних принципів соціальної психології у її соціологічній вимірності та застосовності, завдяки чому стає можливою аналітична і класифікаційна діяльність соціологів, стосовно особи та її поведінкових реакцій у конфліктному просторі сучасних суспільних явищ і процесів;
- знаннями основних законів і закономірностей, категорій і понять дисципліни, що вивчається, у контексті синергії та міждисциплінарності у розгортанні її соціологічного профілю; - засвоєнням сутності ідей, які поширювалися на головних історичних етапах розвитку соціології особистості як науки;
- знаннями основних принципів, методів та функцій проблематизації формування особи у добу цифрових технологій.

уміннями :

- застосовувати отримані під час вивчення курсу теоретичні знання, методичні та методологічні підходи у ситуаціях та вирішенні завдань, у конкретній професійній діяльності;
- уміння самостійно визначати характер взаємообумовленостей між безпекою та розвитком;
- уміння виявити соціально-стратифікаційну компоненту групового фактору безпечного самопочуття як окремої особи, так і соціальної групи;
- уміння консолідувати групу навколо програмних завдань, вмотивовуючи на досягнення мети як особистісної цінності;
- уміння визначити доцільність створення програм (модулів) для того, щоб запропонувати (представити), та вмотивувати себе та інших до подальшого навчання як вдосконалення особистісних характеристик і оптимізації алгоритмів взаємодії людини в суспільстві.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Міждисциплінарні зв'язки: Предметом вивчення даної дисципліни є визначення взаємовпливів соціалізації та індивідуації у формуванні особистості, зміни у ціннісному світі сучасної людини, питання її ідентичності, прогнози щодо соціальної поведінки людини у різних спільнотах. Вибіркова дисципліна «Соціологія безпеки та розвитку особистості» пов'язана з іншими дисциплінами як нормативного, так і вибіркового циклів циклу. Це стосується нормативних освітніх компонентів циклу загальної підготовки соціологів, а саме: передбачається засвоєння навчального матеріалу з таких нормативних дисциплін як - «Вступ до соціологічної професії», «Історія соціології», курсу «Загальна соціологія». У той же час не існує обмежень для студентів, що навчаються за різними освітніми програмами, побажання освоєння нормативних освітніх компонентів не є імперативним, оскільки користь від участі у даному курсі можуть отримати усі зацікавлені у вирішенні питань особистого розвитку у різних суспільно-історичних контекстах. Наявні

вже у людини знання не завжди є формалізованими, що не відмінняє їх цінність та можливість отримання нових компетенцій.

У структурно-логічній схемі навчального процесу, отримані у процесі вивчення курсу «Соціологія безпеки та розвитку особистості» знання, уміння та навички, корелюють із дослідницькими програмами курсів «Соціологія модерну та модернізації», «Сучасні соціологічні теорії». Модулі «Соціологія особистості, освіти та культури», «Соціологія девіантної поведінки» циклу професійної підготовки також є дотичними та вкрай важливими для повноцінного осягнення запропонованого курсу.

3. Зміст навчальної дисципліни

Вивчення даної навчальної дисципліни поглиблює як загальноосвітній та загальнокультурний, так і професійний соціологічний рівень підготовки майбутніх фахівців, зміцнює навички їх самостійної роботи і, як наслідок, творчого мислення, сприяє соціалізації і адаптації студентів як майбутніх спеціалістів, дослідників, членів нашого суспільства. Як соціологи вони отримують досвід набуття навичок використання різних способів інтерпретації, отриманих внаслідок проведення конкретних соціологічних досліджень, даних. Важливим є також досвід самоаналізу, інтроспекції, формування навичок своєчасного реагування на зовнішні подразники, ранжування останніх, та досвід аналітики щодо адекватності власних виборів поведінкових тактик;

Навчальна дисципліна складається з двох розділів:

- 1) загальні відомості про формування особистості як результату соціалізації з одного боку, та творця історії з іншого, вивчення об'єктивних умов для становлення особи у її можливостях суб'єктивізації .
- 2) конструкції раціональності як засобу соціальної адаптації та розвитку її модусів універсального – місце, роль та значення у становленні історичного поступу особистості.

Розділ 1. Загальні відомості про діалектику об'єктивного та суб'єктивного у процесах соціалізації та індивідуалізації.

Тема 1.1. Поняття індивідуума, особи, особистості, індивідуальності.

Тема 1.2. Особистість, її статус, приписи і соціальні ролі.

Тема 1.3. Природа й сутність конформізму та нон-конформізму.

Розділ 2. Конструкції раціональності як засіб соціальної адаптації та розвитку

Тема 2.1. Індивідуалізм трайбалізму та регіональний колективізм – можливості універсальних трансформацій

Тема 2.2. Небезпеки стереотипізації у сприйнятті та дії. Образ іншого у постсоціалістичних суспільствах.

Тема 2.3. Проблема самопізнання як співвіднесення при переході від «галактики Гутенберга» до «галактики Цукенберга».

Тема 2.4. Проблематизація безпечності існування та специфіка самореалізації особистості в умовах ціннісного релятивізму.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

Рекомендована література

4.1. Базова

1. Антонюк З. Рефлексії ідентичності./ Київ - Харків: Дух і Літера, 2007.- 272 с.

2. Ainsworth, M.D.S., Blehar, M.C., Waters, E., and Wall, S. 1978. Patterns of attachment. Hillsdale, NJ: Erlbaum. P.241-242, 316, 124-125.

3. Benedict Richard O'Gorman Anderson A Life Beyond Boundaries: A Memoir. Verso, 224 pp, 2016.
4. Goffman Erving The Presentation of Self in Everyday Life at Open Library Books of the Century". International Sociological Association. 1998. Archived from the original on 2014-03-15. Retrieved 2012-07-25.
5. KOHLBERG. L. MORAL DEVELOPMENT AND BEHAVIOR: THEORY, RESEARCH AND SOCIAL ISSUE, NEW YORK: HOLT, RINEHART AND WINSTON.,1976,394, P.87
6. Левінас Е. Між нами. Дослідження думки про іншого. К. Либідь. 1999.; 215 с.;
- 7.Фромм Ерік. Втеча від свободи / Пер. з англ. М. Яковлев. Харків: «КСД», 2019. 288 с.
- 8.Фромм Ерік. Мати або бути? / Пер. з англ. Г. В. Яновська. Харків: «КСД», 2020.- 304 с.
- 9.Юнг К.Г. Нариси щодо символіки самості. — Львів: Астролябія, 2016. — 432 с.

4.2. Допоміжна

Додаткова література.

- 1.Агамбена Дж. Грядущее сообщество., - М.: Центр фундаментальной социологии . 2008.- 267 с.
  2. Бриджес Уильям. Время перемен: как контролировать изменения в вашей жизни/ Уильям Бриджес; пер. С англ. Венюковой В.Е. – М.: Вершина, 2008.-168 с., С.104,
  3. Батай Жорж. Історія ероотизму. З фр. переклав Іван Рябчій. – Київ: Видавництво Анетти Антоненко, 2021. — 176 с.
  - 4.Бреусенко-Кузнецов А.А. Теории личности: зарубежный опыт теоретизации: Курс лекций. - К.: Миллениум, 2008.- 442 с
  5. Gladwell Malcolm. Talking to Strangers: What We Should Know about the People We Don't Know Hardcover , 2019
  6. Дик Улла . Эффективная коммуникация. Приемы и навыки/ Пер. С нем. - Х.: Изд-во Гуманитарный Центр, 2007.- 188 с.
  - 7.Дерріда Ж. Цілі людини // Після філософії: кінець чи трансформація? / упоряд. К. Байнес. — К.: Четверта хвиля, 2000. — С. 114—145.
  8. Дерріда Ж. Привиди Маркса. — Х.: ОКО, 2000. — 272 с.
  - 9.Донченко О., Романенко Ю. Архетипи соціального життя і політика (Глибинні регулятиви психополітичного повсякдення): Монографія. – К.: Либідь, 2001. – 334 с.
  10. Дафт Р.Л. Уроки лидерства / Дафт Р.Л; при участии П.Лейн; (пер.с англ.. А.В.Козлова; под. ред.. проф..И.В.Андреевой). – М.:Эксмо, 2006.- 480с.(Бизнес-бестселлер)
  - 11.Родрігес, Дж. (2009). Эффект Матвія: психологічна концепція. С. 145-154
  12. Соціальні стандарти та соціальні гарантії: теоретичні аспекти, проблеми, світовий досвід/ В.В. Латік, В.В. Мушинін. — К.: ЦПСД, 2007. — 320 с.
  13. Стефік М., Стефік Б. Прориви.історії та стратегії радикальних новацій./ Пер.з англ. Д.Конарева, Л. Савицька.- К. Видавництво Олексія Капусти (підрозділ агенції «Стандарт», 2005.- 322 с.
  14. Тейлор Чарлз. Джерела себе. Творення новочасної ідентичності./ Пер. з англ.- К., Дух і літера, 2005 – 696 с.
  - 15.Фромм Ерік. Мистецтво любові / Пер. з англ. В. І. Кучменко. Харків: «КСД», 2017. 192
12. Інформаційні ресурси
1. режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/> Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
  2. режим доступу: <http://www.sociology.kpi.ua/literature> - кафедра соціології КПІ ім.Ігоря Сікорського

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1,2	<p>Тема 1.1. Поняття індивідуума, особи, особистості, індивідуальності. Соціологічний вимір. Проблема трансформації якостей у процесах соціалізації-індивідуалізації, кореляція між особистісними смислами та суспільно-значущими цінностями, специфіка сучасного етапу розвитку соціальної практики. Кантівське розуміння у співвідношенні понять “цінність” та “гідність”, де друге є визначальним до першого. Тотальність акселерації і інфантилізації водночас. Неприродність активізму суспільного виробництва життя у його ноосферних перспективах. Відповідальність індивідуума, особистості, спільноти і соціуму. Інтроекція як здатність до рефлексивного буття у системі соціокультурних координат простору-часу і інтроекція як здатність до самопрезентації. Дані сучасних соціологічних досліджень щодо кореляцій між самопізнанням та саморозкриттям. СРС: Загальні відомості про формування особистості як результату соціалізації з одного боку, та творця історії з іншого, вивчення об’єктивних умов для становлення особи у її можливостях суб’єктивізації.</p>
3	<p>Тема 1.2. Особистість, її статус, приписи і соціальні ролі. Самосвідомість як настанова й комунікативна індукція. Рівні життєвої програми, що визначають основні способи життєздійснення суб’єкта. Багатошаровість у ієрархізації статусно-рольової визначеності соціального й особистісного позиціонування сучасної доби. Культурна ситуація сучасності та форми самопізнання. Екстравертивний характер сучасної культури загалом та девіації як пошуки лібертадності на манівцях спокус пі-ару. Оманливість наративу та ангажованість дискурсивних експлікацій. Феномен дауншифтерів, кнордів та асексуалів: гіперконформізм і нон-конформізм, як явища сучасної соціальної практики. СРС: Від суспільства до особистості. Від особистості до суспільства. Проблема індивідуальності: історичні та психофізіологічні аспекти. Автентичність <i>dasein</i> як проблема і завдання. Теорія дзеркального Я.</p>
4,5	<p>Тема 1.3. Природа й сутність конформізму та нон-конформізму. «Плинна» сучасність (З.Бауман) та інтерпретації піраміди потреб А.Маслоу.</p> <p>Самовизначення особистості через індивідуальну розбудову референцій. Конотативний простір та віртуальна самореалізація. Компенсаторний потенціал стратифікаційних детермінант. Методологічне підґрунтя загально-філософського штибу для розбудови теорій соціолого-комунікативного та аксіологічного дискурсу.</p> <p>Диференціація та мультипарадигмалізм у понятті безпеки у сучасних умовах: від «піраміди потреб» А.Маслоу до часу екстремумів Е.Гобсбаума і гіпертурбулентного «плинного» сьогодення З.Баумана. Проблема самовизначення у соціокультурних і політичних контекстах конкретного буття. СРС: Зведення “життя, що породжує життя” (К.Маркс) до матеріального виробництва, взаємодії до послуг, спілкування до контактів, вибору до опцій, практики до використання – фактор і чинник дегуманізації соціального, розгортання консьюмеризму у стосунках та сприйнятті “іншого”.</p>
6	<p>Тема 2.1. Індивідуалізм трайбалізму та регіональний колективізм – можливості універсальних трансформацій</p> <p>Самооцінка і самоповага. Контексти різномасштабних референцій.</p>

	<p>Політико-економічне, культурно-соціальне та геополітичне підґрунтя сучасного бачення розвитку особистості як актора різнорівневих трансформацій суспільної практики та соціо-гуманітарного дискурсу поведінкових наук постіндустріальних суспільств у вирі модернізацій. Перетворені форми само відношення та проблема верифікації рівня автентичної та набутої самості. Сучасна “практика байдужості”, або необіхевіоризм у соціології кадрового менеджменту – практичній презентації соціології особи - як прагматична редукція визначення через “бренд” і одноразового використання з наступною деструкцією носія.</p> <p>СРС: Гноблення та експлуатація у сучасному розумінні цих дефініцій. Людські ресурси, індивідуальний фактор, соціальний капітал та зв’язок між принциповою деантропологізацією, сцієнтизмом у стилі Марбурзької школи неокантіанства (трансцедентальний метод у розумінні звільняючого від психологізму конструкта) з одного боку; і проліферацією (П.Фейєрабєнд) пасток ідеологічної ангажованості та політичних спекуляцій щодо проведення й інтерпретації даних соціологічних досліджень у визначенні особистісних настроїв людини та її думок як усвідомленої громадянської позиції.</p>
7	<p>Тема 2.2 Небезпеки стереотипізації у сприйнятті та дії. Образ іншого у постсоціалістичних суспільствах.</p> <p>Соціологічний підхід у осмисленні феноменології іншого як визначальних підвалин сучасного європейського принципу самоусвідомлення. Небезпеки морального потягу у етиці Левінаса як проблема поточної політичної практики. Питання інтерсуб’єктивності, ідентичності, комунікації та діалогу як окреслення толерантності, що забезпечує та убезпечує розвиток особистості. Неприпустимість лицемірства у політкоректності – джерела міжособистісних та внутрішньо-особистісної конфліктності. Десакралізація владних феноменів як фактор підваження безпеки особистісної та запит на підсилення її групових форм. Необхідність раціональної бюрократії у комунікаціях при визнанні логіки перемов та логічних домовленостей.</p> <p>СРС: Побожність та моральність – оберненість кореляцій. Дискурс іншого як чужого і як близького. Менталітет як особливий "канон інтерпретацій" ("ontillage mentale", за термінологією учасників "школи Анналів"), який синтезує (переважно на дорациональному, емоційно-латентному рівні свідомості й несвідомого) традиції, вірування, звичаї певної людської спільноти (чи особи) в їх реальному і "уявному" (марновірства, фантазії, міфи, символи, ритуали, фобії та ін.) вимірах. Менталітет є ніби своєрідним контекстом ("ефіром", "горизонтом"), в якому знаходить вияв специфічний, унікально-неповторний спосіб бачення ("прочитування") навколишнього. Зазначимо, що менталітет поєднує вищі рівні суспільної свідомості (філософію, науку, релігію, мистецтво та ін.) зі структурами несвідомого та неусвідомлюваних культурних кодів.</p>
8	<p>Тема 2.3 Проблема самопізнання як співвіднесення при переході від «галактики Гутенберга» до «галактики Цукенберга».</p> <p>Цифровий світ інформаційно-комунікативних технологій у його взаємодії із психофізіологічними характеристиками індивідуума. Від антропологічної проблематики у Сократа через сукупне бачення людської суб’єктності у . Протагора, через абрис опозиції природного і соціального у Арістотеля (у його концепції людина і природа вперше роз’єднуються; з іншого – акцентується на нерозривному зв’язку людини зі світом), до “людини діяльної” – “homofaber”, О. Конта і Г. Спенсера. Виклики постмодерну – втрата довіри до прогресивності “людини розумної”, “людини божественної” і “людини діяльної” . Розум розцінюється як глухий кут еволюції, як наслідок втрати “волі до життя” .</p>

	<p>СРС: Ускладнення та зміни в уявленнях про людину як процес суголосний змінам у ній самій через зміни у характері та способах її діяльності, через трансформації предметного світу особистості. Проблема соціально-культурної підтримки людини в нових інформаційних умовах соціалізації, педагогіка та андрогогіка і їх взаємодія із «лайкологією». Вибір як чинник формування особистості, його послідовності у визначенні й здійсненні у віртуальному просторі.</p> <p>Вибір позитивний, уявний та проблеми негачії як питання полівалентних можливостей сучасних мережевих спільнот. Феномен виробництва ризиків за умов застосування будь-яких технологій у визначенні особистісних та міжособистісних атитюдів та преференцій. Спілкування як особливий вид комунікативної взаємодії, різниця між знаннями та інформацією.</p>
9	<p>Тема 2.4. Проблематизація безпечності існування та специфіка самореалізації особистості в умовах ціннісного релятивізму.</p> <p>Поєднання у постановці проблеми особистості як суб'єкта і суспільства як арени дій цього суб'єкта й результату цих перетворювальних дій потребує розгляду двох складних систем, що, як зазначав Т.Парсонс, водночас є взаємопроникними і взаємозалежними одна від одної. Отже, йдеться про поліконтекстний феномен, різнопланово висвітлюваний відмінними теоретичними парадигмами.</p> <p>Децентралізація, деконструкція соціального як спосіб звільнення від тоталітаризму, приводить адептів постмодерного потрактування дійсності до нігілізму, спроб викликати (спровокувати) реакції від хаосу, оскільки відкрите суспільство проти колективних ідентичностей і порядку, що вони формують. Останній не заслуговує на довіру, як і держава, що сприяє розвитку, бо є лише фантомом.</p> <p>Більше хаосу, дискретності, плюралізму, чуттєвості, кризи авторитетів, інтуїтивізму, пошук нестабільності, незгоди, нігілізму, відсутності одноманітності, іронія стосовно визнаних цінностей, калейдоскопічності, символічності, нестійкості. У кризовому суспільстві, в момент докорінної зміни соціальних структур ситуація реструктуризації та переформатування набуває для людей особистісного характеру, одночасно відбуваються два процеси: реструктуризація соціуму і реструктуризація картини цього соціуму в свідомості людей.</p> <p>СРС: Для утримання безпечного існування, особі необхідно творити нові форми убезпечення, переосмислюючи саме поняття безпеки. Суб'єкти не лише освоюють простір, а й перетворюють потенційне на реальне, при цьому соціальний простір можна уявити не як сукупність позицій агентів, а як систему взаємопов'язаних життєвих світів.</p> <p>Представники постмодерного дискурсу, незважаючи на постійні реляції щодо гуманізації, в рамках свого світовідношення соціокультурного релятивізму формують площини невиправданих ризиків у становленні та здійсненні життєдіяльності як особистого так і суспільного вимірів соціального.</p>

Семінарські (практичні) заняття

Рекомендована тематика практичних (семінарських) занять.

Метою семінарських занять є формування умінь самостійно опрацювати різноманітні джерела інформації, фахової, перш за все; інформацію з Мережі, критично осмислюючи та продуктивно обговорюючи її. Студенти повинні закріпити на семінарах знання матеріалів з лекцій; формувати власний досвід роботи з документами, посібниками та матеріалами, оволодівати прийомами аналізу даних з різних джерел: від клієнтських повідомлень, запитів замовника до об'єктивних свідчень статистичних матеріалів та даних соціологічних досліджень.

Основні завдання циклу семінарських занять:

- закріпити отримані під час опрацювання теоретичного матеріалу передбачені кредитним модулем положення щодо сутності понять безпеки і розвитку особистості;
- навчити студентів аналізувати сучасні тенденції щодо соціалізації особи у світі цифрових технологій, питань її інформаційної, культурної, психологічної, економічної безпеки; - активізувати навчальний процес через колективне обговорення найбільш цікавих і дискусійних питань прочитаних першоджерел за темами, означеними програмою;
- заохотити до інтерактивного спілкування, формуючи вміння аргументовано й оперативно висловлювати власну точку зору з її обов'язковою концептуалізацією та посиланням на авторитетні джерела.

Розділ 1. Загальні відомості про формування особистості як результату соціалізації з одного боку, та творця історії з іншого, вивчення об'єктивних умов для становлення особи у її можливостях суб'єктивізації.

Тема 1.1. Поняття індивідуума, особи, особистості, індивідуальності.

Заняття 1. Зв'язок філософсько-антропологічних, соціально-психологічних досліджень у предметному полі соціології особистості. Наявність кореляцій із вирішенням політичних, культурних, соціально-економічних проблем сучасного розвитку вітчизняного соціуму.

Заняття 2. Проблема трансформації якостей у процесах соціалізації-індивідуалізації, кореляція між особистісними смислами та суспільно-значущими цінностями, специфіка сучасного етапу розвитку соціальної практики..

Тема 1.2. Від суспільства до особистості. Від особистості до суспільства.

Заняття 3. Особистість, її статус, приписи і соціальні ролі. Проблема індивідуальності: історичні та психофізіологічні аспекти. **Заняття 4.** Автентичність *dasein* як проблема і завдання. Теорія дзеркального Я. Самосвідомість як настанова й комунікативна індукція.

Заняття 5. Багатошаровість у ієрархізації статусно -рольової визначеності соціального й особистісного позиціонування сучасної доби. Культурна ситуація сучасності та форми самопізнання.

Тема 1.3. Природа й сутність конформізму та нон-конформізму.

Заняття 6. «Плинна» сучасність (З.Бауман) та інтерпретації піраміди потреб А.Маслоу. Самовизначення особистості через індивідуальну розбудову референцій.

Заняття 7. Диференціація та мультипарадигмалізм у понятті безпеки у сучасних умовах: від «піраміди потреб» А.Маслоу до часу екстремумів Е.Гобсбаума і гіпертурбулентного «плинного» сьогодення З.Баумана. Проблема самовизначення у соціокультурних і політичних контекстах конкретного буття.

Розділ 2. Конструкції раціональності як засіб соціальної адаптації та розвитку її модусів універсального – місце, роль та значення у становленні історичного поступу особистості.

Тема 2.1. Індивідуалізм трайбалізму та регіональний колективізм – можливості універсальних трансформацій.

Заняття 8. Самооцінка і самоповага. Контексти різномасштабних референцій. Політико-економічне, культурно-соціальне та геополітичне підґрунтя сучасного бачення розвитку особистості як актора різнорівневих трансформацій суспільної практики та соціо-гуманітарного дискурсу поведінкових наук постіндустріальних суспільств у вирі модернізацій. **Заняття 9.** Перетворені форми само відношення та проблема верифікації рівня автентичної та набутої самості. Сучасна “практика байдужості”, або необіхевіоризм у соціології кадрового менеджменту –практичній презентації соціології особи - як прагматична редукція визначення через “бренд” і одноразового використання з наступною деструкцією носія. Гноблення та експлуатація у сучасному розумінні цих дефініцій.

Тема 2.2 Побожність та моральність – оберненість кореляцій. Небезпеки стереотипізації у сприйнятті та дії.

Заняття 10. Образ іншого у постсоціалістичних суспільствах. Дискурс іншого як чужого і як близького. Соціологічний підхід у осмисленні феноменології іншого як визначальних підвалин сучасного європейського принципу самоусвідомлення. **Заняття 11.** Питання інтерсуб'єктивності, ідентичності, комунікації та діалогу як окреслення толерантності, що забезпечує та убезпечує розвиток особистості. Десакралізація владних феноменів як фактор підваження безпеки особистісної та запит на підсилення її групових форм.

Тема 2.3. Проблема самопізнання як співвіднесення при переході від «галактики Гутенберга» до «галактики Цукенберга».

Заняття 12. Цифровий світ інформаційно-комунікативних технологій у його взаємодії із психофізіологічними характеристиками індивідуума. Від антропологічної проблематики у Сократа через сукупне бачення людської суб'єктності у Протагора, через абрис опозиції природного і соціального у Арістотеля (у його концепції людина і природа вперше роз'єднуються; з іншого – акцентується на нерозривному зв'язку людини зі світом), до “людини діяльної” – “homofaber”, О. Конта і Г. Спенсера.

Заняття 13. Виклики постмодерну – втрата довіри до прогресивності “людини розумної”, “людини божественної” і “людини діяльної”. Розум розцінюється як глухий кут еволюції, як наслідок втрати “волі до життя”. Ускладнення та зміни в уявленнях про людину як процес суголосний змінам у ній самій через зміни у характері та способах її діяльності, через трансформації предметного світу особистості..

Тема 2.4. Проблематизація безпечності існування та специфіка самореалізації особистості в умовах ціннісного релятивізму.

Заняття 14. Децентралізація, деконструкція соціального як спосіб звільнення від тоталітаризму, приводить адептів постмодерного потрактування дійсності до нігілізму, спроб викликати (спровокувати) реакції від хаосу, оскільки відкрите суспільство проти колективних ідентичностей і порядку, що вони формують. **Заняття 15.** Утримання безпечного існування - особі необхідно творити нові форми убезпечення, переосмислюючи саме поняття безпеки. **Заняття 16.** Суб'єкти не лише освоюють простір, а й перетворюють потенційне на реальне, при цьому соціальний простір можна уявити не як сукупність позицій агентів, а як систему взаємопов'язаних життєвих світів. Площини невиправданих ризиків у становленні та здійсненні життєдіяльності як особистого так і суспільного вимірів соціального.

Заняття 17.

Модульна контрольна робота

Заняття 18.

Залік

6. Самостійна робота студента

З метою поглиблення знань студентів з дисципліни, отримання досвіду самостійної роботи з науковою літературою пропонується самостійне опрацювання наукової літератури з проблемних питань поточного курсу. Така робота спирається на уміння студента аргументувати власну позицію ідеями та концептами вже відомих авторів досліджень як у даній галузі, так і з залученням розвідок міждисциплінарного дискурсу. Від студентів вимагається знання основних проблем та визначень семінарських тем, вільне володіння категоріальним апаратом із дисципліни.

Крім того студенти мають самостійно розглянути завдання призначені для самостійної роботи і на основі цієї інформації вільно відповідати на поставлені питання.

Самостійна робота здобувача включає:
підготовка до аудиторних занять – 56 год;
підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;
підготовка до заліку – 6 год.
Загалом – 66 год.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Вивчення дисципліни проводиться згідно існуючої методики організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, що передбачає питому вагу самостійної роботи студентів. Семінарські заняття поглиблюють теоретичні знання з відповідних тем навчальної дисципліни, закріплюють практичні навички дискусій, відстоювання своєї наукової позиції, роботи з літературою, а також формують уміння оцінки, аналізу й управління електоральними процесами і конфліктами, що з ними пов'язані, за допомогою практичних завдань.

Відвідуваність і виконання завдань

Активна участь студента на практичних заняттях є обов'язковою і буде вимагатись. Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях.

Студенти, які пропустили практичні заняття, можуть не допустити зниження підсумкового рейтингу, своєчасно (протягом семестру) опрацювавши відповідні теми і виконавши завдання, передбачені для пропущених занять. Не треба чекати наближення заліково-екзаменаційної сесії для відповідного спілкування з викладачем. Варто це робити як тільки студент буде готовий продемонструвати свої знання і навички з пропущених тем занять.

Теми і завдання для практичних занять передбачені робочою програмою дисципліни, доступною з особистого кабінету студента в системі «Кампус» або на сайті кафедри соціології.

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням.

Студент на практичному занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням). Цінними є представлені посилання на англійські наукові та публіцистичні та вітчизняні джерела інформації

Форми роботи

Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі дисципліни. Вітаються питання від студентів до викладача під час лекції. Викладач може ставити питання окремим студентам або загалом аудиторії. Допускається і вітається діалог між студентами і викладачем на лекції.

Семінарські заняття мають на меті розвиток у студентів вміння працювати з науковою літературою, готувати виступи на базі попередньої аналітичної роботи, формулювати та відстоювати свою позицію, брати активну участь у дискусії.

До запланованих видів навчальних занять відносяться лекції, семінарські заняття, а також планується проведення модульної контрольної роботи і експрес – контрольних. Щодо методів, які використовуються під час вивчення матеріалу дисципліни, то варто відмітити, що :

Застосовуються стратегії активного і колективного навчання, які визначаються наступними методами і технологіями:

1) методи проблемного навчання (компаративістика, аргументованість дискусійної комунікації, опрацювання практичних кейсів, проблематизація контенту, імітаційні вправи), тощо;

2) особистісно-орієнтовані (розвиваючі) технології, засновані на активних формах і методах навчання («мозковий штурм», «аналіз ситуацій» ділові, рольові та імітаційні ігри, дискусія, експрес-конференція, навчальні дебати, круглий стіл, кейс-технологія, проектна технологія і ін.);

3) інформаційно-комунікаційні технології, що забезпечують проблемно-дослідницький характер процесу навчання та активізацію самостійної роботи студентів (електронні презентації для лекційних занять, використання аудіо-, відео-підтримки навчальних занять, Розробка і застосування на основі комп'ютерних і мультимедійних засобів творчих завдань, доповнення традиційних навчальних занять засобами взаємодії на основі мережевих комунікаційних можливостей (інтернет-форум, інтернет-семінар і ін.).

Опанування дистанційних курсів.

За бажанням здобувача в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин освітнього компонента в асинхронному режимі, зокрема, через опанування дистанційних курсів. Для врахування в системі оцінювання балів за опанування таких курсів, вони мають відповідати змістовно силабусу, бути узгоджені із викладачем, та на підтвердження проходження курсів студент має надати відповідний документ із зазначенням назви та обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку, визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

(інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (РСО)

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, виконання завдань](#)

Календарний контроль: [проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.](#)

Семестровий контроль: [залік](#)

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- робота на семінарських заняттях;
- написання МКР.

1. Робота на семінарських заняттях оцінюється в 5 балів. Максимальна кількість балів на всіх практичних заняттях дорівнює $\text{rsem} = 5 \text{ балів} * 16 = 80 \text{ балів}$.

Критерії оцінювання:

«відмінно» – творчий підхід до розкриття проблеми, участь у дискусії, складання кейсів – 5 балів;

«добре» – глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція, складання кейсів – 4 бали;
«задовільно» – обґрунтоване розкриття проблеми з певними недоліками – 3 бали;
«незадовільно» – повна пасивність на семінарському занятті – 0 балів.

Викладач оцінює роботу студента на кожному практичному занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації.

2. МКР

Ваговий бал – 20 балів.

Критерії оцінювання:

«відмінно» – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 18-20 балів;
«добре» – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями – 15-17 балів;
«задовільно» – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – 12-14 бали;
«незадовільно» – відповідь не відповідає вимогам на «задовільно» – 0 балів.

3. Заохочувальні бали

Всього не більше 10 балів за такі види робіт:

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни доводиться до здобувачів на заліку під час заліково-екзаменаційної сесії.

Здобувачі, які мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи(при цьому попередні бали скасовуються).

4. Залік.

Ваговий бал – 100.

Залік передбачає відповідь студента на два питання. Питання є різними за змістом, відповідають тематиці лекцій, семінарів, самостійної роботи, питань з самоконтролю. Кожне питання оцінюється в 50 балів.

Критерії оцінювання:

48-50 балів - студент демонструє глибоке знання змісту навчального матеріалу, здатність до системного й міждисциплінарного аналізу проблем курсу; вільно й коректно використовує наукові поняття та терміни, формулює логічні, аргументовані висновки, виявляє власну обґрунтовану позицію щодо дискусійних питань;

43-47 бали - студент демонструє дуже добрий рівень засвоєння навчального матеріалу, добре орієнтується в основних темах курсу, здатний до аналізу та узагальнення; можливі поодинокі неточності у формулюваннях або прикладах, які не впливають суттєво на загальний рівень відповіді;

38-42 бали - студент демонструє достатньо повне розуміння основних тем і питань курсу. Використовує базову наукову термінологію, однак аналіз є переважно описовим; висновки сформульовані, але не завжди достатньо аргументовані;

33-37 бали - студент демонструє загальне уявлення про навчальний матеріал, але відповіді містять помітні неточності у визначеннях, прикладах або логіці викладу; застосування наукової термінології є обмеженим, аналітична складова виражена слабо;

30-32 бали - студент демонструє фрагментарні знання окремих тем курсу, орієнтується лише в частині ключових понять; відповіді неповні, поверхові, висновки недостатньо обґрунтовані;

0-29 балів - студент не орієнтується у ключових поняттях і проблематиці курсу; відповіді нелогічні або відсутні.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

Для того, щоб поглибити знання студентів з дисципліни, а також показати їх практичну значущість, усі форми академічної діяльності необхідно формувати як співпрацю, так, для отримання студентами релевантної та адекватної інформації впродовж досвіду самостійної роботи з науковою літературою, іншими джерелами інформації, пропонується обговорення вражень, концептуалізація висновків шляхом комунікації у месенджерах, групових чатах, електронному листуванні з викладачем. Варто також використовувати комунікативні можливості середовища G-Suite. Це стосується як безпосередньо матеріалів з проблем соціології особистості, так і питань філософсько-антропологічного, соціологічного, психолого-педагогічного, стибу, тощо. Від студентів вимагається знання основних проблем та визначень, творчий підхід до опрацювання семінарських тем, вільне володіння категоріальним апаратом із дисципліни. Крім того студенти мають розглянути завдання призначені для самостійної роботи і на основі цієї інформації аргументовано відповідати на поставлені питання, а також бути готовими до практичного застосування отриманих відповідей як інструментарію у дослідженні соціальної реальності.

Працюючи на лекції студенту варто конспектувати основні поняття, ознаки, класифікації, визначення, алгоритми, про які розповідатиме викладач. Якщо студент буде уважно слухати, фіксувати відповідний матеріал, потім прочитає цей текст, застосує його при вирішенні завдання чи підготовці до практичного заняття. Якщо після цього студент презентує свою обґрунтовану позицію (думку), критично оцінить позиції (думки) інших студентів, ставитиме питання викладачу та студентам – обсяг засвоєного ним навчального матеріалу і глибина його розуміння збільшуватиметься в рази.

Готуючись до практичного заняття студент має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, бажано ознайомитись з додатковими ресурсами в мережі. При

виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений студент не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Корисним буде включення до обговорення інформації з різних джерел за умови критичного ставлення, та обґрунтування доцільності такого включення. Цінним є сам досвід ведення дискусії, тому не варто відмовлятися від відповіді на питання викладача і колег. Доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. При цьому не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення гуманітарних дисциплін є вироблення вміння логічно мислити і відповідно висловлювати власні думки. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи студента і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено старшим викладачем Василець Ольгою Іванівною.

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 12 від 24.05.2024)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 9 від 26.06.2024)

Додаток А

ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Адаптивні стереотипи та неспеціалізовані модифікації – що, на вашу думку, є найбільш затребуваним у ситуації сучасних багатовимірних трансформацій для безпеки й розвитку особи ?
2. Чи є віктимна поведінка соціальним вибором ? Розкрийте діалектику об'єктивного - суб'єктивного на прикладах.
3. Проаналізуйте провокативність як опцію індивідуальної поведінки через оцінку її адаптивного потенціалу.
4. Стереотипи і пошук індивідуального стилю. Розкрийте значення стилю життя особи як комплексного феномену, що визначає параметри безпеки життєдіяльності.
5. Чи погоджуєтесь ви із тим, що безпека і розвиток поєднуються через можливість референцій як цінності вивищення власних інтенцій до системних характеристик універсального й нормативного.
6. Альтернативні механізми адаптації. Площина симулякрів та проблема звільнення від стереотипів, або – як можна порушувати правила, якщо їх не знаєш.

7. Проаналізуйте значення свободи слова як чинника, що уможливило існування та розвиток конструктивних вимірів діяльності, послаблюючи тенденції до радикалізації.
8. Що перетворює примус на окрему функцію управління задля стабільного розвитку і легітимізує такий вид соціальної взаємодії ?
10. Як ви розумієте сенс поняття «дух часу» і як суспільна динаміка стає елементом безпосереднього життєвого досвіду індивіда ?
11. Які б реперні точки ви позначили, досліджуючи взаємозалежності між особистісними і суспільними змінами ?
12. Опишіть «надлишок» різноманітності як преадаптивність особи до неочікуваних викликів сучасності.
13. Чи погоджуєтесь ви, що освіта є вирішальним чинником у конструюванні механізмів осягнення і роботи з варіативністю поточних практик ?
14. Чи є трагедією онтологічна неможливість свободи? Фрустрація як чинник саморозвитку – за яких обставин це стає можливим.
15. Теоцентризм як можливість сакрального вивищення задля самозбереження у формі розвитку. Чи можливе інакше потрактування адаптивності як соціально-поведінкового способу дії ?
16. У чому, на вашу думку, полягає індивідуальна відповідальність особи за свою здатність гармонізувати світ аналоговий, чуттєвий та світ раціональної та всеохоплюючої маніпуляції у цифровому просторі ?
17. Як соціально-психологічні характеристики українців, історично сформовані традиції та стереотипи поведінки, впливають на процеси забезпечення та розвитку?
18. Чи погоджуєтесь ви з думкою про те, що цензура жодним чином не веде до тої цілі, заради якої вона була встановлена ?
19. Покажіть, у чому, в сучасних умовах, полягає практична значущість категорії особистість як теоретичної абстракції .
20. Покажіть особливості сучасного використання методів та методології психоаналізу. Неофрейдизм та неомарксизм як аналітичні концепти в сучасних умовах.